

©Ole Holten Pind og Forlaget Univers

Buddhismen. Tekster fra Theravada-Traditionen

*Middelvejen mellem ekstremer, vejen med de otte led og de fire ting,
der er realiteter for en ædel person*

*Buddha sætter lærens hjul i bevægelse i dyreparken Isipatana
ved Benares og stifter munkeordenen*

Så henvendte Den Velsignede sig til gruppen bestående af de fem munke¹⁰⁷ med ordene: "Følgende to ekstremer, munke, bør den, der er gået bort fra sit hjem og ud i hjemløsheden, ikke forfalde til.

Hvilke to? På den ene side hengivelse til de sanselige nydelser, der beror på lysten ved de sanselige nydelser – den er lav, hører til i landsbyerne, er karakteristisk for almindelige mennesker og er uædel og formålsløs, og på den anden side hengivelse til selvplageri – den er smertefuld, uædel og formålsløs. Ved at undgå disse to ekstremer, munke, er Tathāgatha kommet til indsigt i middelvejen, der, da den forårsager klarsyn og viden, fører til fred, til transcendent erfaring,¹⁰⁸ til oplysning og nirvana.

Og hvilken middelvej, munke, er Tathāgatha kommet til indsigt i, som, da den forårsager klarsyn og viden, fører til fred, transcendent erfaring, til oplysning og nirvana?

Det er slet og ret den ædle vej med de otte led, nemlig ret anskuelse, ret beslutning, ret tale, ret handling, ret levebrød, ret stræben, ret opmærksomhed og ret koncentration. Det er den middelvej, munke, Tathāgata er kommet til indsigt i, som, da den forårsager klarsyn og viden, fører til fred og transcendent erfaring, til oplysning og nirvana.

Dette, munke, er lidelsen (*dukkham*), en realitet for en ædel person (*ariya-saccam*):¹⁰⁹ Fødsel er lidelsesfuld, aldring er lidelsesfuld, sygdom er lidelsesfuld,

¹⁰⁷ De fem munke, Buddha levede sammen med indtil sin oplysning, og som forlod ham, da han opgav sin strenge askese som formålsløs.

¹⁰⁸ Der tænkes på de transcendentale erfaringer (*abhiññā*) eller overmenneskelige kræfter, nemlig besiddelse af 1. magiske evner, 2. det guddommelige øre, 3. evne til tankelæsning, 4. erindring om tidligere tilværelser, 5. det guddommelige øje. Den afsluttende sjette, der gør en bodhisatta til en *arahat*, er erfaringen om at man er befriet for alle fordærvelserne og ikke længere vil blive gensfødt.

¹⁰⁹ Til originaltekstens udtryk *dukkham ariyasaccam* jf. mit forord. *sacca* betegner en realitet, der først defineres som lidelse (*dukkha*). Dernæst følger en ætiologi, der udpeger den realitet, der er lidelsens årsag og hvis eliminering fører til dens faktiske ophør, og der henvises derpå til en fjerde realitet, der, når den bringes i anvendelse, fører til lidelsens ophør, nemlig den ædle vej med de otte led, den grundlæggende buddhistiske religiøse praksis.

døden er lidelsesfuld, tilknytning til det, der er én ukært, er lidelsesfuld, adskillelse fra det, der er én kært, er lidelsesfuld, at man ikke får det, man begærer, er lidelsesfuldt, kort sagt, de fem grupper,¹¹⁰ der er genstand for tilknytning, er lidelsesfulde.

Dette, munke, er lidelsens oprindelse (*dukkhasamudayam*), en realitet for en ædel person: Den er den tørst (*taṇhā*),¹¹¹ der fører til gentagne eksistenser, som er ledsaget af lyst og begær, og som finder behag i snart det ene, snart det andet, det vil sige, tørsten efter genstandene for de sanselige nydelser, tørsten efter eksistens, og tørsten efter ikkeeksistens.

Dette, munke, er lidelsens ophør (*dukkhanirodham*), en realitet for en ædel person: Den er tørstens fuldstændige forsvinden og ophør, nemlig dens opgivelse, dens forsagelse, frigørelsen fra den, friheden for den.

Dette, munke, er vejen, der fører til lidelsens ophør (*dukkhanirodhagāminī paṭipadā*), en realitet for en ædel person: Den er slet og ret den ædle vej med de otte led: Ret anskuelse, ret beslutning, ret tale, ret handling, ret levebrød, ret stræben, ret opmærksomhed og ret koncentration.

Ved tanken om, at dette er lidelsen, en realitet for en ædel person, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse; erfaring, indsigt, viden og klarsyn opstod i mig.

Ved tanken om, at lidelsen, en realitet for en ædel person, bør kendes fuldt ud, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at lidelsen, en realitet for en ædel person, nu var kendt fuldt ud, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at dette er lidelsens oprindelse, en realitet for en ædel person, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at lidelsens oprindelse, en realitet for en ædel person, bør elimineres, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at lidelsens oprindelse, realiteten for en ædel person, nu var elimineret, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at dette er lidelsens ophør, en realitet for en ædel person, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

---

¹¹⁰ De fem grupper (*khandha*) er materie (*rūpa*), følelse (*vedanā*), sansning (*saññā*), (*kamma*-)dannelser (*saṅkhāra*) og bevidsthed (*viññāṇa*).

¹¹¹ Dvs. begær.

Ved tanken om, at lidelsens ophør, en realitet for en ædel person, burde realiseres, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at, lidelsens ophør, en realitet for en ædel person, nu var realiseret, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at dette er vejen, der fører til lidelsens ophør, en realitet for en ædel person, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at vejen, der fører til lidelsens ophør, en realitet for en ædel person, bør praktiseres, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse osv.

Ved tanken om, at vejen, der fører til lidelsens ophør, en realitet for en ædel person, nu var praktiseret, fik jeg indblik i ting, munke, jeg ikke havde hørt om i en tidligere tilværelse, erfaring, indsigt, viden og klarsyn blev mig til del.

Og jeg erkendte, munke, at så længe min viden og indsigt, med dens tre omgange og tolv former,¹¹² således som de rent faktisk er, i disse fire ting, der er realiteter for en ædel person, ikke var aldeles klar, havde jeg ikke opnået den sublime fuldkomne oplysning i denne verden indbefattet guderne, Māra og Brahmā, i denne generation indbefattet asketer og brahminere, guder og mennesker. Men eftersom min indsigt ... var aldeles klar, så erkendte jeg, munke, at jeg havde opnået den sublime fuldkomne oplysning i denne verden indbefattet guderne, Māra og Brahmā, i denne generation indbefattet dens asketer og brahminere, guder og mennesker.

Denne viden og denne indsigt opstod i mig: Min tankes befrielse er urokkelig! Dette er min sidste (gen)fødsel! Nu er der ikke længere nogen fornyet eksistens!”

Dette sagde Den Velsignede, og gruppen bestående af de fem munke glædede sig over Den Velsignedes tale. Og mens (Buddha) foredrog denne udlægning (*veyyākaraṇa*), fik den ærede Koṇḍañña den støvfri, pletfri lærevision: “Alt det, der er underlagt tilblivelse, er underlagt ophør.”

Da Den Velsignede havde sat lærens hjul (*dharmacakka*) i gang, lod de guder, der levede på jorden, følgende rygte udbrede: “Den Velsignede har sat lærens sublime hjul i gang i dyreparken Isipatana ved Benares på en sådan måde, at det ikke kan standses i sin rullen af en asket eller en brahmin eller en gud, eller af

---

¹¹² De tolv former fremkommer ved, at hver af de fire buddhistiske realiteter behandles i tre omgange: 1. som en realitet, 2. som en realitet, der kræver en dertil svarende handling, 3. som en realitet, der nu er gjort til genstand for en sådan handling.

Māra eller af Brahmā eller af nogen som helst her i verden.” Da guderne under de fire storfyrster (*mahā-rājāno*)¹¹³ havde hørt jordgudernes rygte, lod de følgende rygte udbrede: “Den Velsignede har sat læren sublime hjul i gang i dyreparken Isipatana osv. Da de 33 *Tāvatiṃsa*-guder¹¹⁴ havde hørt rygten fra guderne under de fire storfyrster, lod de følgende rygte udbrede: “Den Velsignede har sat lærens sublime hjul i gang i dyreparken Isipatana osv. Da *Yāma*-guderne¹¹⁵ havde hørt rygten fra de 33 *Tāvatiṃsa*-guder ... da guderne i *Tusita*-himlen¹¹⁶ havde hørt rygten fra *Yāma*-guderne ... da *Nimmāna-rati*-guderne¹¹⁷ havde hørt rygten fra guderne i *Tusita*-himlen ... da *Paranimmita-vasa-vattī*-guderne¹¹⁸ havde hørt rygten fra *Nimmāna-rati*-guderne ... da *Brahma-kāyika*-guderne¹¹⁹ havde hørt rygten fra *Paranimmita-vasa-vattī*-guderne, lod de følgende rygte udbrede: “Den Velsignede har sat lærens sublime hjul i gang i dyreparken Isipatana ved Benares på en sådan måde, at det ikke kan standses i sin rullen af en asket eller en brahmin eller en gud, eller af Māra eller af Brahma eller af nogen som helst her i verden.”

I dette øjeblik, i dette sekund gik rygten så langt som til Brahma-verdenen¹²⁰ og det titusindfoldige verdenssystem vaklede, skælvede og rystede voldsomt, og et umådeligt stort lys hinsides gudernes guddommelige formåen kom til syne her i verden.

Da kom Den Velsignede med følgende inspirerede udbrud: “I sandhed, den gode Koṇḍañña er kommet til indsigt (*aññāsi*)! I sandhed, Den gode Koṇḍañña er i sandhed kommet til indsigt!” Derfor fik han navnet Aññāta-koṇḍañña.¹²¹

Så sagde Aññāta-koṇḍañña, da han havde indset læren, var kommet i besiddelse af læren, havde lært læren at kende, havde forstået læren tilbundsgående, havde lagt tvivlen bag sig, var fri for usikkerhed, og var fuld af selvtillid og ikke havde brug for andre for at forstå Den Velsignedes belæring, følgende til Den Velsigne-

¹¹³ Regenterne over de fire verdenshjørner i den første gudeverden i *kāma-loka* “sanseverdenen,” jf.

note 30.

¹¹⁴ Opholder sig i den anden gudeverden i *kāma-loka*, jf. note 39.

¹¹⁵ Opholder sig i den tredje gudeverden i *kāma-loka*.

¹¹⁶ Opholder sig i den fjerde gudeverden i *kāma-loka*, hvor Bodhisatta'er genfødes før deres sidste genfødsel.

¹¹⁷ Opholder sig i den femte gudeverden *kāma-loka*. De hedder sådan, fordi de forlyster sig (*rati*) ved at frembringe (*nimmāna*) alle mulige ting i alle mulige former og farver

¹¹⁸ Opholder sig i den sjette gudeverden i *kāma-loka*. Disse guder har deres navn, fordi de har magt (*vasa*) over det, der er frembragt af andre (*paranimmita*).

¹¹⁹ Disse guder bebod de første tre himle i *rūpa-loka* “den finmaterielle verden,” svarende til den første *jhāna*. Deres hersker er guden Brahma. Derfor kaldes de Brahmas følgesvende (*Brahma-kāyika*).

¹²⁰ Udtrykket *Brahma*-verdenen anvendes her i sin videste betydning som betegnelse for *rūpa-loka* “den finmaterielle verden” og *arūpa-loka* “den immaterielle verden.”

¹²¹ Dvs. “Den indsigtfulde Koṇḍañña.”

de: "Jeg ønsker at få (tilladelse til) "bortgang" (*pabbajjā*) under Den Velsignede. Jeg ønsker at modtage ordination (som munk)."

"Vær velkommen, munk." sagde Den Velsignede, "læren er velformuleret. Praktiser cølibat for på rette vis at gøre en ende på lidelsen!"

Det blev denne ærværdiges ordination.

Så instruerede og belærte Den Velsignede de resterende munke med et foredrag om læren. Og mens de blev instruerede og belærte ... fik den ærede Vappa og den ærede Bhaddiya den støvfri, pletfri læreversion: "Alt det, der er underlagt tilblivelse, er underlagt ophør."

Så sagde de, da de havde indset læren ... og ikke havde brug for andre for at forstå Den Velsignedes belæring, følgende til Den Velsignede: "Vi ønsker at få (tilladelse til) "bortgang" (*pabbajjā*) ... vi ønsker at modtage ordination (som munke)."

"Vær velkomne, munke," sagde Den Velsignede, "læren er velformuleret. Praktiser cølibat for på rette vis at gøre en ende på lidelsen."

Det blev disse ærværdiges ordination (som munke).

Da så Den Velsignede havde spist den mad, som disse (tre) munke bragte ham, instruerede og belærte han dem (som tak) for den medbragte mad med et foredrag om læren, idet han sagde: "Gruppen på seks¹²² kan leve af det, de tre munke bringer med sig tilbage, når de har været ude for at tigge mad."

(Derpå modtager de to sidste ærede, Mahānāma og Assaji,¹²³ ordination på samme måde og teksten lader Buddha fortsætte med en af de store klassiske forelæsninger om fraværet af et jeg [*anattā*])¹²⁴

(*Vinaya* I s.10-13)